

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Lectionibus. 12.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

Apostolicus in Litanijs Sanctorum. sed, & ad ultimam Lectionem, quam Superior legit, debet hic dicere, quicumque ille sit, Episcopo inferior; *Iube Domine*, non *Domine*; cui secundus in Choro respondere debet benedictionis congrua verba; quicquid alij proprio Marte scripserint, & nulla suli auctoritate, nō enim quilibet in Choro Superior aequandus est Episcopo Notarunt aliqui, quod ille, qui solus officium recitat, dicere debet; *Iube Domine*: sicuti dicit Sacerdos hoc idem in Missa priuata ante Euangelium, & verē par est ratio; vñs tamen non idē.

5 Benedictiones fiunt in numero ternario, & in nomine distincto personarum Sanctissimæ Trinitatis, & rectissime, vt patet, Benedictio illa: *Diuum auxiliū*: dicitur etiam in Festis Trinitatis, Transfigurationis, & Festis S. Crucis, & Dedicacionis Ecclesiæ.

6 Absolutiones distribuuntur per Férias quadam proportione, vt primus dies ferialis gaudeat prima, secundus, secunda, tertius tertia Absolutione; & rursus quartus dies prima, quintus secunda, Sabbarum tertia. cum Absolutionibus autem concordant Benedictiones, nisi Lectiones sint de Homilia, vel de Sancto, in officio triam Lectionum. Conuenit enim, vt magis in ijs casibus respondeant Lectionibus, quā Absolutionibus. Sumuntur igitur in his casibus Benedictiones à tertio Nocturno; similiaque indicat Radulph. *propof. 15*.

De Lectionibus. Cap. XII.

Paret vocabulum *Lectionum*, eo quia leguntur, & non cantantur, vt Psalmi, *Duran. lib. 5. cap. 2*. Vñs earum originem ducit à lectione, quæ fiebat in scholis Patrum, *Abt. 13. c. 15*. vt notat *Amal. lib. 4. cap. 9*. deducit ab Hebræis *Isid. lib. 1. de Offic. c. 10*. qui certis diebus legebant de lege, & Prophetis in Synagogis, & legit Christus. *Luc. 4*.

2 S. August. *inuo exposit. ad 1. Epist. 10*. significat, tunc solitas legi certas Lectiones in Ecclesia, ita determinatas, vt alix

esse nequirent. Hieronymus (Damasii iussu creditur) composuit Lectionalium, teste Bernone, *de quibusdam ad Missi spect. cap. 1*.

3 In Concilio Laodicensi *can. 17. cit. à Suar. lib. 4. de Hor. canon. cap. 2. num. 16*. decreta sunt lectio post Psalmos, vel longa in Maturino, vel breuis in alijs Horis. Capitula enim sunt lectiones breues, vt infra dicemus.

4 Numerus verò Lectionum nec fuit maior nouem, nec minor tribus Lectionibus. *Amalar. lib. 4. cap. 9*. vt per nouem coniungamur conuersationi nouem ordinum Angelorum; vel vt tria prædicationis tempora designarentur ante legē, sub lege, tempus gratiæ, Idem *cap. 11*. Addit Rupert. *lib. 1. cap. 13*. pluralitatem Lectionum ad diuersos Nocturnos, seu Vigilijs, indicare, quod nostrum est parare corda ad aperiendum Deo, quacumque hora pulsauerit: verbo suo, pluresque prædicatores esse; vt excusationi non sit locus, cum autem Psalmi, vt sæpè diximus, opera bona significant; nouem Psalmi, & nouem Lectiones docent, æqualia in nobis esse debere, verbum, & opus. In Profestis autem paucitas Lectionum innuit tempus antiquæ legis (nos enim Festa agimus, si comparemur cum antiquis Hebræis, in quo pauci prædicatores erant. Hæc Rupertus.

5 Ex utroque Testamento desumi Lectiones officij diuini scribit Radulph. *propof. 11*. à prisca vsque temporibus; & apud Romanos in primo nocturno legi de veteri Testamento. In secundo Nocturno sermones. In tertio Homilias, & per Hebdomadam continuari Sacra Biblia. ibidem tamen non excludit à primo Nocturno Lectiones aliquādo de nouo Testamento; quod & hodie seruamus, vt in Rubricis patet.

6 Verum, quō ordine distribuuntur Lectiones primi Nocturni per annum? Triplex est ordo factorum librorum; primum voco *Conciliarem*; alterum *Historicum*; tertium *Ecclesiasticum*. Conciliaris est ille ordo, qui habetur in Sacris Biblijs sancitis à Concil. Trident.

sessi. *Isid. cap. 12.* numerat 72. libros Sacrorum Bibliorum, qui numerus non caret mysterio.

7 Historicus est, quem ad pleniorum Sacrorum Bibliorum, & huius capituli notitiam compendio excerpti, & hoc loco descripsi, *Ex Annalium Sacrorum duobus tomis, quater impressis, Augustini Tornelli Ordinis nostri*, iuxta scripturam temporum, quo quisque liber scriptus fuit, vel potuit scribi. Auctores dabo Sect. 6. quos hic desideras.

Nam Genesis continet Acta ab ortu Mundi vsque ad annum eiusdem 2400.

Iob historia contingit anno proximo 2399.

Exodus ab Ann. 2438. vsque ad Ann. 2545.

Leuiticus pertinet ad Annum 2545.

Numeri liber peruenit ad An. 2583.

Deuteronomium ad eundem spectat Annum.

Iosue vsque ad Ann. 2593.

Iudicum ab Anno 2594. ad An. 2899.

Inter hæc Ruth. circa Ann. 2748.

Regum Primus à 2900. ad An. 2979.

Psalterium à 2964. exorditur.

Regum Secundus ad Ann. 3017.

Regum Tertius ad An. 3138.

Canticum Cantic. circa An. 3021.

Proverbia, Ecclesiastes, circa hæc tempora.

Sapientia est Salomonis, seu à Philone excerpta.

Regum Quartus ad Ann. 3472.

Duo Paralipomenon concurrunt cum libris Regum.

Inter hæc Prophetae vixerunt, hoc ordine vsque ad prædictum Ann. 3472.

Ionas enim circa. An. 3227.

Oseas, Joel, Amos, Abdias circa Ann. 3238.

Isaias ab Ann. 3253. ad Ann. 3338.

Micheas circa An. 3286.

Nahum circa An. 3321.

Tobias illuminatur Ann. 3329.

Habacuc circa Ann. 3351.

Jeremias ab An. 3407. quo cum Sophonias.

Sed Jeremias compleuit Ann. 3448.

Baruch. Ann. 3451.

Daniel ab Ann. 3438. vsque ad Ann. 3519.

Ezechiel ab Ann. 3440. vsque ad Ann. 3462.

Hæc inæta annos quarti Regum, excepto Daniele.

Esdra. circa Ann. 3517. vsque ad Ann. 3396.

Aggæus. Zacharias. Malachias. An. 3533.

Iudith Ann. 3572.

Neemias à 3609. ad 3629.

Esther. 3652.

Ecclesiasticus circa 3798. quo anno florere LXX. Interpretes.

Machabæorum duo, à 3868. vsque ad Ann. 3919.

Nato Christo Anno Mundi 4050. ut fuisse probat Tornellus, qui ultra Christum passum non scribit; prosequor cum Baronio ordinem Historicorum librorum noui Testamenti.

Matthæus igitur scripsit Euangelium Anno Christi 41.

Petrus Epistolam primam Ann. 45.

Marcus Euangelium eodem Anno.

Paulus ad Thessalonicenses primam An. 52.

ad Eosdem alteram. Ann. 53.

ad Corinthios primam, & 1. ad Timoth. Ann. 57.

ad Titum. 58.

Lucas Euangelium. anno 58.

Paulus ad Corinthios alteram. ad Galatas. ad Romanos ann. 58. ad Timoth. alteram ad Ephesios ann. 59.

ad Philipp. Colossenses, Philemonem, Hebræos anno 60.

Acta Apostolorum à Luca completa sunt. ann. 61.

Iacobus Epistolam scripsit ante ann. 63.

Petrus Epistolam secundam. ann. 68.

Apocalypsis ann. 97.

Euangelium Io. cum tribus Epistolis. anno 99.

8 Tertius est ordo, qui Ecclesiasticus dici potest, quia non est omnium librorum sacre Scripture, sed tantum ad usum Breuiarij, à Gelasio Papa decretus. 15. *dist. cap. Sancta Romana.* Est autem, qui sequitur ordo.

In Aduentu legitur Isaias; quia, inquit

E 2 Ama-

Amalar. *de ord. Antiph. cap. 76.* nemo propheta apertius loquutus est de Natiuitate Christi.

Ab Epiphania (imo à Natali Domini) ad Septuagesimam leguntur Epistolæ S. Pauli, quia, inquit Ruper. *lib. 10. c. vlt.* dum representatur Christus in mundo, noui Testamenti præcones audiri debent apertè Quadragesimam.

A Septuagesima ad Dominicam de Passione, Genesis, & Exodus; quia passionem Domini celebraturi recurrere debemus ad Adæ peccatum, pro quo passus est: & dum legitur de Patriarchis, Abraham, Isaac, & Jacob, quasi de diuersis ætatibus ad Christum Choros Patrum deducimus, Ruper. *lib. 4. cap. 5.*

In passione Ieremias legitur, qui multa narrat de eadem. Amalar. *loco citato, cap. 76.*

Post Pascha Actus Apostolorum, Apocalypsis, & Epistolæ Apostolorum; quia virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Christi; Ruper. *lib. 10. cap. vltimo.* De Actibus indicat August. *in serm. quodam citato à Demochare tomo 4. cap. 12.*

Post Pentecostem vsque ad mensem Augustum lib. Regum ponuntur, vt resumatur ordo Historicus à Genesi ad libros Regum, Amalar. *de ord. Antiphon. cap. 72.*

Mense Augusto leguntur Sapientiales libri; quia post libros Regum, æquum est, vt Rex Salomon audiatur; feruenteque Sole eo mense serueat & sapientia, Amalar. *loc. cit.* Sunt autem Proverbia, Ecclesiastes Canticum Cantie. Sapientia, Ecclesiasticus.

Mense Septembri Iob, Tobias, Judith, Esther, quamquam Gelasius pro Judith Esdras ponit, sed Ordo Roman. habet Judith, vt imitemur eo tempore patientiam Iobi, & Tobie, inquit Amalar. *cap. 73.*

Mense Octobri Machabæorum libri leguntur. Amalar. non addit causam, quam alij reddunt, & mox enarrabimus.

Mense Nouembri leguntur Ezechie-

lis, Danielis, & duodecim Prophetarum libri; quia sæpè loquuntur de Aduentu Messie, quem celebramus in proximo Decembri, Idem Amalar. *cap. 76.*

9 Ruper. à Pentecoste ad Aduentum enarrans ait *lib. 12. cap. 24.* In lectione librorum Regum significari tempus Martyrum, bellorum, & persecutionum Ecclesiæ post aduentum Spiritus Sancti. In libris Sapientialibus SS. Doctorum insinuari tempus. cum legimus de Sancto Iob, pax Ecclesiæ representatur, non absque tentationibus. Vel mense Septembri, in Iob iustitiam discere possumus; in Tobia prudentiam; in Judith fortitudinem; in Esther temperantiam. Dixi, in Iob iustitiam, vt loquar ad vsu nostru: nam Ruper. pro Iob habet Esdras, cuius libri tunc legebantur. Prosequitur *cap. 25.* & docet, libros Machabæorum deinde legi, vt meminerimus inter virtutum profectus vitiorum bella non deesse. libros denique Prophetarum excitare nos ad spem, & metum, vsque quo redeat Christus in Aduentu secundo. Hæc ille.

10 Durandus *in Rat. lib. 6. cap. 114.* has causas reddit. In Septuagesima legimus casum humani generis. In Quadragesima representamus sub Pharaone seruitutem. In Paschate exitum de Ægypto. per quadraginta dies Paschales, quadraginta annos in deserto. per Rogationes ingressum in Terram promissam. per septem dies Pentecostes diuisionem donorum Dei, & Terræ promissæ. Sub Regibus deinde fuerunt; & ideo libri Regum leguntur post Pentecostem. & *cap. 129.* addit: præcedunt quidem libri Exemplares, sequuntur Doctrinales, redeunt alij Exemplares, tum alij demum Doctrinales; quia plus mouent facta, quam verba; & hac vicissitudine ad perfectionem virtutis peruenitur. libris igitur Regum ad exemplum lectis, legimus Augusto mense Doctrinales Salomonis libros: tum Septembri exempla Iob, Tobie, Feminarum; & Milites ad virtutem mense Octobri nos incitant, & impellunt. Nouembri Doctrinales alij Prophetarum succedunt. Hæc ille fusissimè.

11 Initia librorum Sacrorum regulariter leguntur in Dominicis. quod si Festo aliquo impediatur, equum est, ut ab initio libri in sequenti die non impedito aspicietur lectio. in Rubr. num. 6.

12 Ex prædictis libris aliquid quotannis, vel in proprio die, vel in sequenti, vel in præcedenti, est legendum, in Rubric. num. 7. etiam si plura Prophetarum initia vno die sint legenda: hac adhibita lege, ut non extra propriam eorum Hebdomadam legantur; neque duo initia sub vna conclusione; Tu autem, &c. neque in præcedenti Feria, si in sequenti datur locus ea legendi, ut indicant verba Rubricæ, quod si alicubi impediatur Feriæ Festis locorum proprijs: An in his initia legantur, ommissis alijs Lectionibus primi Nocturni aliunde sumendis? Dicemus infra opportuniori loco *Sectione 6. c. 21. num. 11.* Excipe sequentes casus. Primus est in Epistolis S. Pauli; eæ enim omnes simul constituunt vnum librum, quem sufficit incepisse; & adueniente Septuagesima finis imponitur lectioni Paulinæ, licet tantum de Epistola ad Romanos, seu Corinthios sit lectum. Alter casus est in libris Regum, adueniente Augusto. sufficit enim, quod de ijs lectus sit primus, vel secundus liber.

13 Vbi verò contingit minui numerum Dominicarum post Epiphaniam, adueniente citius Dominica Septuagesimæ, & idèd in Feria tertia, vel alia die proxima fit de officio Dom. 3. vel sequentium anticipatè; statim ac factum est officium Dominicæ, in sequentibus diebus legi debent Epistolæ S. Pauli, quæ postea sunt in Dominica anticipata; quod in postrema recognitione decretum est; & adnotauimus in Tabulis nostris 8. 9. 10. 16. 17. & 22.

14 Quando de Scriptura per annum distributa nõ potest legi in Festo nouem lectionum, in primo Nocturno; quia eo die non habetur in Breviario, puta, quia sunt Quatuor tempora, Feriæ Quadragesimæ, &c. ut in Rubrica num. 9. eo casu sumuntur Lectiones primi Nocturni de Communi, quæ alioquin ad maiorem

D. Barth. Gauant. Tom. II.

solemnitatem solent assignari. tunc enim ad necessitatem leguntur. quod intelligi debet, non tantum in Festis occurrentibus, sed in die octaua Festi habentis Octauam, in dictis Ferijs maioribus; sed etiam in diebus infra octauas, de quibus Rubrica nona loquitur: eadem enim est ratio defectus. Si tamen in Festo habente Octauam lectæ fuissent in 1. noct. alię lectiones, non de communi Sanctorum: eo casu repetendæ erunt eadem in eius die octaua, ut aperte dicitur in Rubr. de Lectionibus num. 9.

15 Accidit etiam, assignari in Breuiario quibusdam Festis plurium Apostolorum Lectiones proprias in primo Nocturno, quæ sunt proprię alterius illorum; & eo casu, si diuidatur Festum, quia alter eorum tantum est Titulus Ecclesiæ, iuxta ea, quæ diximus supra *Sectione 3. cap. 10. num. 11. pag. 31.* alteri debentur Lectiones propriæ; alteri de Communi, quæ habentur in primo Nocturno. Quæ item legi debent, quando aliquod Festum in propria Ecclesia solemniter celebratur, ex Rubrica citata num. 9. hoc est in Festo Patroni loci, Tituli, seu Dedicat. Ecclesiæ, & in Festis secundæ classis ob maiorem solemnitatem quod etiam fit in Breuiario, imò vero, etiam in Festis Patronorum minus principalium, more Duplicium maiorum, quæ habentur in Breuiario, nisi ob angustiam temporis ponendum fit initium Prophetę, quod in his Festis poni decretum est, in postrema recognitione Breuiarij.

16 Pro secundo Nocturno Gelasius decernit loco citato, hæc Opuscula posse legi in officio diuino: nimirum, SS. Cypriani, Ioannis Chrysostomi, Hilarij, Ambrosij, Augustini, Hieronymi, Isidori, & Leonis Pape. Item Opuscula Orthodoxorum Patrum, qui à Sancta Romana Ecclesia non descuerunt. Præterea vitas Patrum, Antonij, & aliorum à Sancto Hieronymo scriptas. De Bedę operibus nõdũ legebatur tempore Radulphi, ut ipse scribit *propof. 1.1.* Primę Historię de Sanctis in officio diuino habuerunt auctorem Paulum Diaconum iussu Caroli Magni

E 3 ex

ex auctore *Ligni vite lib. 5.* & *Isuardum*, seu *Uuardum Monachum*, qui degebat in humanis circa Annum 800. ex *Polid. Virgil. lib. 6. cap. 2.* Quas nunc habemus secundas Lectiones ex *Historijs Sancto- rum*, ea fuerunt à *Card. Bellarmino*: & *Baronio* recognita, & approbata sub *Clem. VIII.* qui reiecerunt ea omnia, quæ iure merito reuocari poterat in dubium. Qua in re per difficile visum est illis ad *Historiæ* veritatem bona fide restituere *SS. Lectiones*, idque minima, quæ fieri potuit, mutatione. imò, quæ controuersa erant alicuius tamen grauis Auctoris testimonio suffulta aliquam haberent probabilitatem, retenta sunt eo modo, quo erant, cum falsitatis argui non possint; quamuis fortasse altera sententia sit à pluribus recepta. Porro in enumerandis *Romanorum Pontificum* annis, à *Card. Baronio* non discesserunt, qui omnium exactissimus in hac re habetur. In *Ordinationibus* eorundem secuti sunt *librum Pontificale*, inscriptum quod nomine *Damasi* circumfertur; cum aliunde nihil certi haberi queat. *Textus* item *Sanctorum Patrum* collati sunt proximè cū auctorum libris, & *M. S.* & melioris notæ impressis; ita ut in hoc genere emendatius nihil edi posse videatur. Ex quibus laudare non possum eos, qui ritu *Romano* recitant officium, & ab officio ritus alieni mutuo accipiunt *Lectiones* de *vita* *Sanctorum* non approbatas *Romæ*, contra *Rubr. Breviar. de Dupl. num. 1.* & *de Lect. num. 9.* ubi approbatur Cunctur *Lectiones* auctoritate *Sec. Sto- licæ*. Vide *Sect. 3. cap. 12. num. 14. pag. 38.* Secundas autem *Lectiones*, & 3. *Nocturni*, ex *SS. Patribus* desumptas recognouimus postremo, ut concordent cum emendationibus eorū textibus, siue impressis, siue *M. S. Codicibus Vaticanis*. In translationibus *Græcorum Patrum*, si varietas contigit *Breviarij Romani* lectio cæteris paribus retenta fuit.

17. Pro tertio *Nocturno Euangelium* cum sua *Homilia* legitur, ex *Radulph. propof. 11.* & quadrat ad representandum tempus gratiæ, & *Euangelij* post eos, qui

ante legem, & sub lege fuerunt. *Duran. lib. 5. cap. 2. ex Gemmalib. 1. cap. 14.* *Homilia Græcæ*, sermonem, & colloquium sonat Latine.

16. *Monent Rubricæ*, quando in officio nouem lectionum facienda est commemoratio de *Sancto*, vel *Feriæ*, vel *Dominicæ*, quæ habet proprium *Euangelium*, quod legi debet pro nona *Lectione*, monent, inquam, ut de prima *Homiliæ Lectionibus* octaua, & non fiat vna, quæ sit octaua; quod quamuis sit ad libitum, ut ex verbis *Rubricæ de Lectionib. num. 3.* tamen in quibusdam casibus, deberet omnino nona legi adiuncta octaua *Lectioni*; nimirum, quando in nona *Lectione* continetur laus propria eorum, de quibus agitur *Festum*, verbi gratia, in *Festo SS. septem Fratrum*, cuius in nona *Lectione* laudatur mater ipsorum. Et in *Festo Sanctorum Martyrum Nerej, Achillei, &c.* quorū laudes propriè habentur in nona *Lectione*, & in gratiam huiusce nonæ *Lectionis* datum est *Euangelium* integrum eorum *Festo*, alioqui non valde congruum, à *Dominica vigesima* post *Pentecost.* desumptum. De nona *Lectione* de *Sancto* satis docuimus supra *pag. 38. 39. num. 33. 34. 35. & 37.* Reliquæ huius tituli *Rubricæ* patent.

19. In modo legendi illud obserua, ut legas titulum *Libri*, seu *Euangelij*, seu *Sermonis*, seu *Homiliæ*, nisi aliter notetur, ut in *Natali Domini*. In *Vitis Sanctorum* eo tantum casu legitur titulus, quando est auctoris classici; puta, cū legimus: *De libr. S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis*, & huiusmodi. Quærit autem *Hugo Victorinus lib. 2. de offic. cap. 3.* cur in *Lectionibus* diuinis, idest, *Capitalis* ad *Horas*, & quandoque in *nocturnis*, non pronunciat auctor: in *Missa* vero semper pronunciat titulus, excepta maiore *Hebdomada*: Respondet ad *Missam* cōuenite quoque *bulcos*, qui nesciunt de auctore, nisi doceantur; ad *Horas* autem *Clerici* cōueniunt, qui bene norunt auctores *Lectionum*. Utinam sic vera responsio, & *Clerus* minimè ignoret.

20. In fine *Lectionis* dicitur; Tu autem

— Hinc Tenetur Quibus d. Do-

Domine miserere nobis: non Domne, vt ante Lectionem, quia cum Deo loquitur Lector, & indicat, ne ipsum quidem officium prædicandi sine alicuius, vel leuis culpæ puluere peragi posse, Rupert. *lib. 1. de diu. offic. c. 13.* Cui succinit Chorus dicens: *Deo gratias*: quod ad totam Lectionem refert Rupert. *cap. 14.* quia, inquit, agimus Deo gratias, quod panem doctrinæ nobis frangere sit dignatus idemque ideo responderetur in fine omnium Capitulorum; quamuis non addatur; *Tu autem Domine &c.* Omittuntur hæc in triduo maioris Hebdomadæ, & in Officio Defunctorum, de quibus suo loco dicemus.

21 Denique ad Lectiones sedetur. Amalar. *lib. 3. cap. 11. & lib. 4. cap. 3.* vel silendo statur; *ibidem*, ad maiorem attentionem vtrumque, vt probat Julius Nigronus in *Reg. commun. Societ. Iesu Reg. 2. num. 59.*

22 Interrogatus quandoque fui, quænam Lectiones legi possunt in Festis S. Abrahamæ, & S. Iob quæ alicubi celebrantur? An leges primas Lectiones haustas ex Genesi, & ex historia Iob, quæ videlicet habentur in Dominica Quinquagesimæ, & 1. Domin. Septembris? In secundo Noct. quæ ibidem habentur in eorumdem commendationem, & laudem? In tertio Nocturno Euangeliū, *Homo quidam Nobilis*, cum Homilia Sancti Ambrosij, in nostro Octauario Romano, seu in Festo Sancti Ludouici Regis? Vel, in primo nocturno Lectiones de Scriptura occurrenti. In secundo Nocturno, quæ habentur in secundo Nocturno Domin. Quinquagesimæ, & Domin. 1. Septembris, sicuti pro Historia S. Agnetis legitur Sermo Sancti Ambrosij in laudem eiusdem. In tertio vt supra, Posterior hic modus mihi magis placeret, conformior alijs Sanctorum Festis. Quæ verò dicimus de SS. Abraham, & Iob, valent etiā in Festis Sanctorum Isaia, Ieremiæ, Danielis, Davidis, & similibus, vbi eorum Festa celebrantur, proprijs è Breuiario adhibitis eorum Lectionibus.

De Responsorijs. Cap. XIII.

1 **R**esponsorium post Lectionem appellatur Historia a Microl. *c. 32.* & Radulph *proposit. 12.* quia voce Rubricæ nostræ non carent, Rubr. *de Dominicis num. 7.* quia prosequitur Historiam Sacræ Scripturæ in præcedenti Lectione lectam, ait Turrecrem. ad *Regul. Sancti Benedicti tract. 66.* & secundum ordinem Historiæ ordinata sunt Responsorija, inquit Amalar. *in ordine Antiphon. cap. 37. & 39.* Responsorium autem à respondendo deducit Rupert. *1. de offic. cap. 15.* quia, inquit, respondent Lectionibus tristitia tristibus, læta lætis, succinente Choro. Vel quia a capite repetitur, Alcuin. *cap. de celebrat. Missæ.* Vel quia, vno canente, Chorus consonando respondet: ante vnus; nunc duo, vel plures, Choro respondente, ait Isidor. *1. de offic. cap. 8.*

2 Itali primum inventores fuerunt Responsoriorum, Isid. *loco cit.* S. Hilarius videtur meminisse ad *Psal. 65.* inter diuinorum, ait Sacramentorum officia responsionem deuoræ confessionis accipiat.

3 Additum est, *Gloria Patris*, à modernis Apostolicis; ex Amal. *de ord. Antiph. cap. 1.* & dicebatur integrè cum Vers. *Sicut erat*: quod nunc non dicitur, neque dicebatur tempore Radulphi, vt ipse testatur *propos. 12.* quod præcepisse Concil. Tolet. *4. can. 15.* certum est, ea lege, vt in lætis tantum sequatur, *Gloria Patris*, in tristioribus repetatur initium Responsorij, quod obseruatur in Dominica de Passione, & sequentibus Festijs.

4 Significat autem Responsorij, quod exoptat nos Ecclesia, non tantum auditores verbi Dei in Lectione, sed etiam factores post Lectionem, Amalar. *de ord. Antiph. cap. 4.* & nouem Responsorija nos coniungunt gaudijs nouem Ordinum Angelicorum, Idem *lib. 4. cap. 9.* Item significat assensum auditorum, Hugo in *Spec. cap. 7.* est item spirituale Canticum ad subleuandos animos inrer legendum Amalar. *lib. 4. cap. 3.* Est etiam Gratiarum actio de beneficio collato intra

E 4 illam